

Regional delplan landbruk for Trøndelag

En delplan til Regional plan for verdiskaping i Trøndelag 2026-2037

«Trøndelag har et kunnskapsdrevet
landbruk, som tar ut potensialet for økt
bærekraftig produksjon, verdiskaping,
sjølforsyning og beredskap»

I Trøndelag skal vi:

- Øke forsyningsbalansen med 5 prosent innen 2030
- Øke produksjon og verdiskaping i alle kommuner i Trøndelag
- Redusere nedbygging av dyrka jord i tråd med nasjonale mål
- Bygge opp en bærekraftig skogressurs, som gir grunnlag for økt råstoffuttak og verdiskaping
- Redusere avskoging og omdisponering av skogareal til andre formål
- Ivareta miljø, biologisk mangfold og friluftsinteressene
- Utvikle infrastruktur som gir økt tilgjengelighet til skog
- Tilrettelegge for skogplanting
- Prioritere innovasjon innenfor skognæringen
- Prioritere å fjerne flaskehalser på veier og bruer og ruste opp viktige transportårer for skognæringen
- Utnytte potensialet innenfor nytt omsetningsmål for lokal mat- og drikke
- Styrke vekst og gründerskap innenfor alle landbruksbaserte næringer over hele fylket
- Øke bindingen av karbon, redusere utslippene av klimagasser og produksjonen til et klima i endring
- Bidra til god jordhelse og bærekraftig forvaltning av naturmangfold, kulturlandskap, jord og vatn
- Øke økologisk jordbruksareal til nasjonalt mål om 10 prosent
- Synliggjøre skogens funksjon i det fylkeskommunale klimaregnskapet
- Gi aktørene i landbruket tilgang på etterspurt utdanning og faglig påfyll
- Utvikle sortsutvalg og produksjonsformer tilpasset Trøndelag sine behov
- Utvikle naturbruksskolene og fagskolene som arena for forskning og kunnskapsspredning
- Styrke rekrutteringen til landbruket og bioøkonomien

Innledning og bakgrunn

Trøndelag er en av Norges viktigste matregioner, og vårt jordbruk står for om lag 20 prosent av all norsk jordbruksproduksjon. I tillegg har fylket 15 prosent av landets produktive skogareal. Råvarene fra jordbruk og skogbruk danner grunnlaget for 8-9 prosent av samla verdiskaping og sysselsetting i Trøndelag¹. Regjeringen la i januar fram Totalberedskapsmeldingen,² som er tydelige på at norsk matproduksjon er en avgjørende del av landets beredskap. I meldingen har regjeringen prioritert syv strategiske grep for arbeid med sikkerhet og beredskap. Punkt én sier at man skal sikre bosetting, god grunnberedskap og levende lokalsamfunn i hele landet. Punkt fem sier at man skal sikre forsynings sikkerheten, og nevner spesifikt matsikkerheten. Landbrukets rolle trekkes også fram i forhold til sivil beredskap ut over matproduksjon, som en viktig del av landets totalberedskap.

Vårt fylke har komplette verdikjeder innenfor jordbruk og skogbruk, vi har fôrindustri, ledende forsknings- og utviklingsmiljø og gode utdanningsinstitusjoner. Med dette som utgangspunkt har Trøndelag en solid posisjon nasjonalt. Dette gir store muligheter for videre utvikling innenfor jordbruk, skogbruk og landbruksbasert næringsutvikling.

Delplan landbruk er utarbeidet for å sette mål for hva vi ønsker å oppnå, og for å prioritere arbeidsinnsats og økonomiske virkemidler. Planen bygger på en erkjennelse om at regional foredling er svært viktig for å ta ut merverdier av de trønderske råvarene. Planen er avgrenset til å i hovedsak omhandle primærproduksjon innenfor plante- og husdyrproduksjon, skogbruk, utmarksnæring, gårdsbasert foredling, reiseliv, omsorgstilbud og andre gårdsbaserte tjenestetilbud.

Regional delplan landbruk er forankret i Regional plan for verdiskaping i Trøndelag 2026-2037. Denne planen har en varighet på 12 år, og skal hvert fjerde år vurderes for rullering. Også regional delplan landbruk vil bli vurdert rullert hvert fjerde år. Planforslaget er utarbeidet av partnerskap landbruk, som består av Trøndelag bondelag, Sør-Trøndelag bonde- og småbrukarlag, Nord-Trøndelag bonde- og småbrukarlag, Allskog, Innovasjon Norge, Statsforvalteren i Trøndelag og Trøndelag fylkeskommune. En arbeidsgruppe med representanter fra de tre forvaltningsaktørene har utarbeidet dokumentet, med øvrig partnerskap som innspill- og styringsgruppe. Regional delplan landbruk for Trøndelag legges ut til høring og politisk vedtak, sammen med Regional plan for verdiskaping.

Landbrukspolitikken fastsettes av Stortinget, og gjennomføringen er i stor grad styrt av nasjonale mål og føringer. Det er imidlertid et regionalt handlingsrom på flere områder. Regional delplan landbruk peker ut en retning for ønsket utvikling i Trøndelag innenfor rammene av nasjonal landbrukspolitikk. Regional delplan landbruk er et retningsvalg for trøndersk landbruk, og prioriteringene skal være førende for bruk av virkemidler, arbeidsinnsats og nye initiativ i planperioden. For å nå målene i delplanen, skal det utarbeides handlingsplaner med konkretisering av tiltak.

Foto: Rune Saurset

Regional delplan landbruk er styrende for forvaltning av følgende virkemidler:

- Investerings- og bedriftsutviklingsmidlene i landbruket (IBU-midlene) forvaltet av Innovasjon Norge
- Regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanse (RT-midlene) forvaltet av fylkeskommunen
- Klima- og miljøprogrammet (KMP), forvaltet av Statsforvalteren
- Regionalt skog- og klimaprogram, forvaltet av Statsforvalteren
- Fjellandbruksmidlene, forvaltet av fylkeskommunen
- Kystskogmidlene, forvaltet av fylkeskommunen

¹ SINTEF Rapport: 2023:00601

² Meld. St. 9 (2024-25) Totalberedskapsmeldingen: Forberedt på krise og krig

Nasjonale mål og føringer

Den nasjonale landbrukspolitikken trekker opp hovedlinjene og definerer det regionale handlingsrommet. Landbrukspolitikken bygger på fire overordna mål, *matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.*

Sentrale styrende meldinger og utredninger:

- Meld. St. 6 (2016-2017) Verdier i vekst. Konkurransedyktig skog og trenæring
- Meld. St. 26 (2022-2023) Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn
- Meld. St. 11 (2023-2024) Strategi for auka sjølforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmulighetene i jordbruket.
- Meld. St. 27 (2023-2024) Tryggare framtid førebudd på flaum og skred
- Meld. St. 35 (2023-2024) Bærekraftig bruk og bevaring av norsk natur. Norsk handlingsplan for naturmangfold.
- NOU 17: 2023 Nå er det alvor, rustet for en usikker framtid

I løpet av kort tid er den geopolitiske situasjonen endret med blant annet økt internasjonal uro og krigssituasjoner i Europa. NATO sin komite for sivil beredskap har etablert syv forpliktende basiskrav til sine medlemsland, hvor ett av kravene er å "sikre robust mat- og vannforsyning". Matsikkerhet er helt grunnleggende for et samfunn, og avgjørende for å opprettholde stabilitet.

Korrigert for import av førråvarer har den norske sjølforsyningsgraden ligget i området 40 prosent de siste årene. Norske myndigheter har satt som mål å øke selvforsyninga til 50 prosent. Trøndelag står for en femdel av Norges matvareproduksjon fra jordbruket, og har en derfor en viktig rolle i den nasjonale matforsyninga. Trøndersk landbruk har også potensial til å ta del i mulighetene for vekst, som kommer som et resultat av satsinga på å øke selvforsyninga. I tillegg pekes det i Totalberedskapsmeldinga på viktigheten av et landbruk i hele landet. Primærroppgaven til norsk landbruk er å produsere mat og fiber ved å utnytte lokale produksjonsressurser. I tillegg er landbrukets tilstedeværelse også viktig for samfunnssikkerheten ved å tilby kompetanse, utstyr og energi med mer, i en krisesituasjon.

Sjølforsyningsgraden er påvirket av en rekke forhold, både på produksjons- og forbrukssiden, og alt kan ikke påvirkes gjennom jordbrukspolitikken. På

produksjonssiden er naturgitte produksjonsforhold, klima og kvalitetskrav viktige faktorer. Økt planteproduksjon til mat og fôr i Norge, er avgjørende for å øke sjølforsyninga, hvor økt produksjon og bruk av norsk matkorn er aller viktigst. I tillegg til økt produksjon av matkorn, er det også en målsetting å produsere mer av de andre vegetabilske matvarene i Norge, og samtidig øke etterspørselen etter potet, frukt, grønnsaker og bær for å bli mindre importavhengige. For å oppnå varig økning i sjølforsyninga, må alle aktørene i verdikjeden for mat bidra, og norske produkter må opprettholde konkurransekraft i forhold til importerte varer, i forhold til produktkvalitet, pris og bærekraft.

For å opprettholde og øke nasjonal matvareproduksjon må produksjonsarealene ivaretas og forvaltes på en bærekraftig måte. Det er utarbeidet en nasjonal jordvernstrategi, med mål om at omdisponering av dyrket jord skal reduseres til maksimalt 2000 daa årlig innen 2030. Dette målet har stor betydning for eventuell omdisponering av dyrket mark også i Trøndelag, og må effektueres gjennom kommunal og regional arealplanlegging. Måloppnåelse vil kreve bevisste prioriteringer og aktive tiltak.

Verdiskapingsprogrammet for mat, nå Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping, ble igangsatt i 2001 for å øke verdiskapinga basert på norske matressurser. Regjeringen har satt som mål at det innen 2035 skal omsettes lokal mat og -drikke for 25 milliarder kroner årlig. Dette er en dobling av omsetningen sammenlignet med i 2024. Regjeringens «Oppskrift for mer lokalmat og -drikke» viser hvordan de ulike aktørene i næringskjeden, inkludert forvaltningen, kan bidra til å løfte produksjon og etterspørsel etter lokalmat og -drikke fra norsk jordbruk og reindrift³.

I 2019 inngikk landbruket en intensjonsavtale med regjeringa om å kutte landbrukets utslipp av klimagasser med 5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. For å følge opp avtalen ble landbrukets klimaplan utarbeidet. Denne har bred tilslutning i næringa, og beskriver hvordan forpliktelsene skal nås. Næringa står overfor en krevende jobb med å nå målene i avtalen. Samtidig åpner klimaarbeidet for mange muligheter for positiv utvikling i retning en mer sirkulær og bærekraftig matproduksjon i Norge⁴.

Melding om kystskogbruket 2022 har et mål om en firedobling av verdiskapinga for skog- og trenæringa i kystfylkene fram mot 2045. Målet samsvarer med nasjonal strategi for skog- og trenæringa, SKOG 22. En bærekraftig utnytting av skogressursene skal komme

³ Landbruks- og matdepartementet. Oppskrift for mer lokalmat og drikke. Veileder.

⁴ Landbrukets klimaplan 2021-2030, revidert 2024. <https://www.bondelaget.no/bondelaget-mener/miljo-og-klima/klima/landbrukets-klimaplan-pdf/>

hele kystskogbruket til gode, ved økt lokal verdiskaping og utvikling av nye grønne arbeidsplasser. I kystfylkene øker arealet av yngre produksjonsskog de nærmeste årene. Dette betyr økt karbonfangst og karbonbinding, målsatt til fem millioner tonn CO₂ årlig.

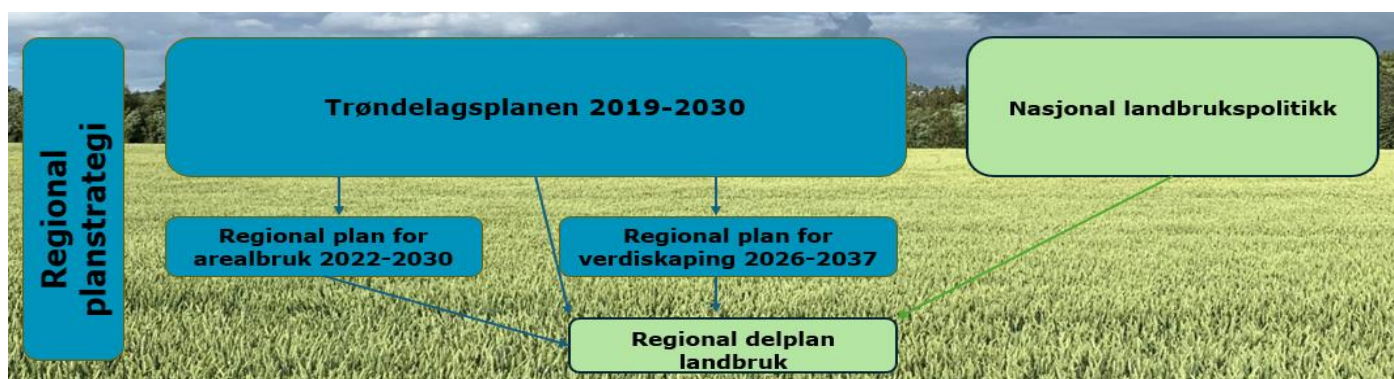
Regionale mål og føringer

Trøndelagsplanen gir retning for utviklingen på sentrale samfunnsområder mot 2030. Visjonen, *Vi skaper historie*, gir ambisjoner for utvikling. Trøndelagsplanen har også en klar ambisjon om å styrke fylkets posisjon som en viktig matregion. Det er betydelige volum som produseres innenfor jordbruk, reindrift, fiskeri og havbruk, og det er også stor bredde av småskala

lokalmatproduksjon, som gir kobling til opplevelse, kulturarv og reiseliv. På området verdiskaping og naturressurser, er retningsmålet i Trøndelagsplanen at «Trøndelag i 2030 har en bærekraftig produksjon av mat og bioråstoff». Dette betyr:

- produksjonen av ren og trygg mat er i god vekst
- sysselsetting og verdiskaping basert på naturressurser er økende
- vi har videreutviklet verdikjedene innen blå og grønn sektor
- vi er ledende på industriell foredling av bioråstoff

Figuren nedenfor viser hvordan regional delplan landbruk plasseres i Trøndelag sin regionale planstruktur, med kobling til nasjonal landbrukspolitikk.

Figur: Regional delplan landbruk i regionalt plansystem

Regional plan for verdiskaping for Trøndelag 2026-2037, har «økt bærekraftig verdiskaping og internasjonal konkurranseevne» som hovedmål. Planen har fire satsingsområder, bioøkonomi, reiseliv og opplevelser, teknologi og offentlig sektor. Følgende delmål er satt for utvikling av bioøkonomien for planperioden:

- I 2037 er Trøndelag en ledende region i utvikling av bioøkonomien
- I 2037 benyttes våre biomasseressurser som råstoff til verdiskaping i sirkulære verdikjeder, både som grunnlag for ny industri og videreutvikling av eksisterende næring
- I 2037 benyttes våre produksjonsarealer på sjø og land til bærekraftig vekst innen reindrift, jordbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri
- I 2037 har Trøndelag styrket selvforsyningsvevnet basert på ressurser fra sjø og land

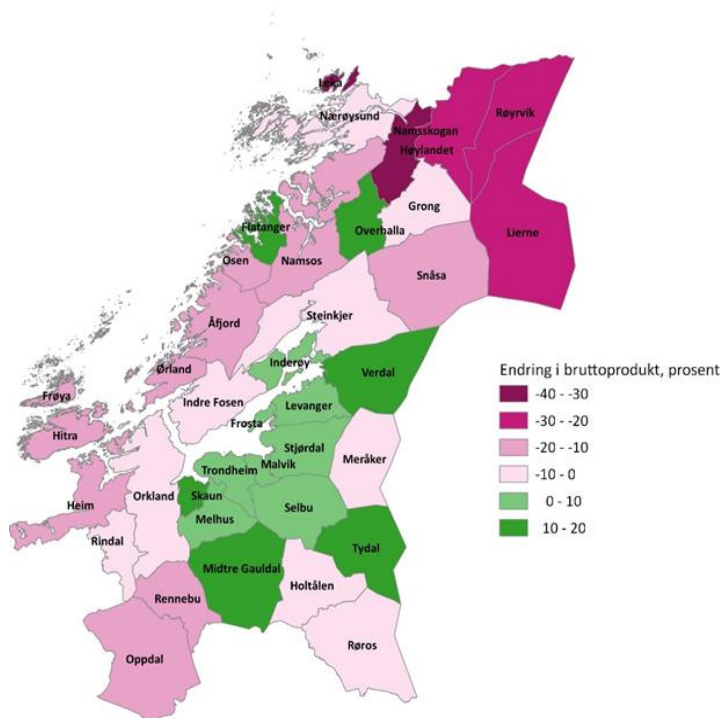
Både Trøndelagsplanen og Verdiskapingsplanen for Trøndelag peker på betydningen av naturressursene som fortinn og mulighetene for innovasjon, utvikling og vekst innenfor bioøkonomien.

Muligheter i trøndersk landbruk

Innenfor jordbruk og skogbruk har Trøndelag komplette verdikjeder, noe som gir høy verdiskaping med utgangspunkt i råvarene. Trøndersk landbruk gir også stor verdiskaping i landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon. Komplette verdikjeder og sterke utdannings-, forsknings- og kompetansemiljø, betyr potensial for innovasjon med nye grønne arbeidsplasser og ny verdiskaping i Trøndelag. Med nasjonale mål om å øke sjølforsyninga av norske jordbruksmatvarer til 50 prosent, har det trønderske jordbruket potensial til å ta vesentlige andeler. Målene om økt sjølforsyning av mat avhenger imidlertid også av hvordan markedet responderer.

Ifølge Sintef er det en trend at verdiskapinga øker i kommuner med stor kraftfòrkvende kjøttproduksjon, mens verdiskapinga går tilbake i andre kommuner. Hvis matproduksjonen skal økes vesentlig med norske fòrressurser, må vi lykkes med å legge til rette for aktiv drift i hele fylket. Fortsatt aktivt fjellandbruk er en viktig del av dette.

Virkemidlene må legge grunnlaget for at små og mellomstore bruk også kan ha lønnsom produksjon av fôr og mat, samtidig som det må være attraktivt å opprettholde bosetting eller bidra til tilflytting i distriktene.

Figur: Endring i bruttoprodukt fra 2015 til 2021, per kommune. SINTEF Rapport: 2023:00601

Skog- og trenæringa er del av et åpent og globalt marked. Effektiv produksjon er derfor en forutsetning for å utnytte potensialet til verdiskaping i konkurranse med nasjonale og internasjonale aktører. Korteiste og lokale råvarer til industrien, gir fortrinn for trøndersk skognæring. Skogen er en del av løsningen på klimautfordringen. Skogen binder karbon og er karbonbank så lenge den utnyttes, og tre kan erstatte karbonintensive materialer. Med en økende etterspørsel etter bærekraftige, fornybare materialer, står skogbruket foran store muligheter.

Trevirke og trefiber, som vi i dag i stor grad benytter til å bygge hus og lage papir, kan være en viktig ressurs og en del av løsningen på vår plast- og oljeavhengighet. Skogressursen må ivaretas og avskoging til andre formål reduseres, for å ta vare på framtidig produksjonsevne og potensial til ressursbygging og karbonbinding.

Trender og utvikling i samfunnet gir mulighet for å utvikle og tilby nye produkter og tjenester fra jordbruket. Forbruksmønsteret endrer seg og flere er opptatt av lokalprodusert bærekraftig mat. Offentlig sektor i vårt fylke, representert ved forsvaret, fylkeskommunen og kommuner, setter mål for økt andel lokal mat i sine innkjøp. Dette gir økt etterspørsel etter lokalprodusert hverdagsmat og matspesialiteter.

Lokalmatnæringa har med god støtte fra regionalpolitisk nivå og forvaltning, satt Trøndelag på kartet som en ettertraktet matregion. Trøndelag ble anerkjent som Europeisk matregion i 2022, og Trøndersk matmanifest og Trøndersk matfestival har hatt stor betydning for forankring og omdømmebygging. Det er arbeidet godt med kompetanseutvikling i regi av Kompetansenettverk for lokalmat, og Oi! Trøndersk Mat og Drikke har bygd stolthet og omdømme. Når regjeringen lanserer et nytt omsetningsmål for lokalmat og drikke, så er trønderske produsenter, med et profesjonelt støtteapparat, klare til å ta en vesentlig andel av forventet vekst.

Norsk jordbruk står for knappe 10 prosent av klimagassutslippene i Norge. Staten og landbruksnæringa har undertegnet en klimaavtale som forplikter til store utslippsreduksjoner. Landbrukets klimaplan er næringas tiltaksplan for hvordan utslippsreduksjonene skal gjennomføres. I tillegg til å redusere utslippene har norske bønder et potensial til økt produksjon av fossilfri energi.

Landbruket har betydelige muligheter for energiproduksjon ved å utnytte egne ressurser som biogass og biobrensel. Biogass kan produseres fra husdyrgjødsel og annet organisk avfall, noe som ikke bare reduserer klimagassutslipp, men også gir en verdifull energikilde til oppvarming og drivstoff. Biobrensel, som ved og flis fra skogbruk, kan brukes til oppvarming av bygninger og i fjernvarmeanlegg. Ved å integrere disse energikildene i landbruksdrifta, kan bønder redusere avhengigheten av fossile brensl, forbedre energieffektiviteten og bidra til en mer bærekraftig energiforsyning.

I landbrukets klimaplan er det et mål at 25 prosent av husdyrgjødsel skal brukes i biogassproduksjon innen 2030. I Trøndelag arbeides det med flere satsinger, både gårdsbaserte anlegg og industrianlegg. Også når det gjelder å bygge gårdsvarmeanlegg som utnytter biobrensel til oppvarming, har trønderske bønder vært offensive og mange anlegg er satt i drift. Potensialet for flere anlegg er imidlertid stort.

Mål for utvikling av trøndersk landbruk

Hovedmålene i landbrukspolitikken står fast, matsikkerhet og beredskap, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser. Jordbruk, skogbruk og andre landbruksbaserte næringer, gir verdiskaping og arbeidsplasser med utgangspunkt i naturressursene i alle fylkets kommuner og landbruksnæringa er en hjørnesteinsbedrift i mange distriktskommuner.

Med nye og ambisiøse nasjonale mål for beredskap, selvforsyning og omstilling til et nullutslippssamfunn, vil landbruket stå ovenfor krevende oppgaver framover, men det gir også store muligheter til vekst og utvikling.

Trøndersk landbruk skal bidra til klimaomstilling og trønderske bønder skal utnytte potensialet til vekst og utvikling og videre ta del i utvikling av framtidens løsninger i landbrukspolitikken.

Hovedmål for landbruket i Trøndelag

«Trøndelag har et kunnskapsdrevet landbruk, som tar ut potensialet for økt bærekraftig produksjon, verdiskaping, sjølforsyning og beredskap»

Foto: Jon Olav Veie

Jordbruk og areal - delmål

- Øke forsyningsbalansen med 5 prosent innen 2030^[3]
- Øke produksjon og verdiskaping i alle kommuner i Trøndelag
- Redusere nedbygging av dyrka jord i tråd med nasjonale mål

Arealressursene danner grunnlag for en omfattende og variert jordbruksproduksjon og gir grunnlag for et økt mangfold innenfor landbruksbaserte næringer. Trøndelag er landets nest største jordbruksfylke målt i areal^[1] og verdiskaping^[2]. Produksjonen har økt over tid, men antall aktivt drevne gårdsbruk har gått vesentlig ned. For å sikre at bygdene er attraktive steder å bo og arbeide, må det legges til rette for en variert bruksstruktur. For å beholde drift og bidra til investeringer på små og mellomstore bruk, må de landbrukspolitiske virkemidlene styrkes. Det er generelt behov for å styrke kompetansen og rekrutteringa til næringa.

Omdisponering av areal innen LNFR-formål (Landbruk, Natur, Friluft og Reindriftsformål) til andre formål reduserer produksjonsarealene i jordbruket. Utfordringen er størst i de beste klimasonene og nær befolkningskonsentrasjonene, der de beste produksjonsarealene ligger. Det er begrensa rom for nydyrking og jordflytting. Klimaendringer,

befolkningsøkning, krig og uro gjør også at vi må bidra til lokal beredskap og matsikkerhet. Derfor er god agronomi og tiltak mot gjengroing nødvendig for å utnytte arealressursene effektivt.

Norsk landbruk har betydelig potensial for økt utnytting av beiteressursene, spesielt utmarksbeite. Bedre utnytting av utmarksbeite kan bidra til å fremme biologisk mangfold, redusere gjengroing av kulturlandskapet og øke karbonlagring i jorda. Økt bruk av utmarksbeite vil også frigjøre areal til dyrking av både menneskemat og dyrefôr, noe som styrker matsikkerheten og muliggjør økt sjølforsyning.

Det er en utfordring for jordbruket at det gjennom flere år har vært en reduksjon i forbruket av melk og mørke kjøttslag. Markedet for lyst kjøtt og plantekost har økt over tid, og det siste året har det også vært en mer positiv utvikling for melk. Trøndelag har gode muligheter for å

øke verdiskapinga innen alle disse produksjonene, dersom vekst i det norske markedet gir grunnlag for det.

Investeringsvirkemidler bør fortsatt i hovedsak prioriteres til fornying av driftsapparat i melk og storfekjøttproduksjon. I disse produksjonene er investeringsstøtte avgjørende for å gi lønnsomhet i prosjektene med dagens rammevilkår. Melk og storfekjøtt er også bærebjelken i det trønderske landbruket, og utgjør halvparten av landbrukets samla bidrag til bosetting og verdiskaping. I tillegg til grovfôrbaserte husdyrproduksjonene, vil det være viktig å prioritere lageranlegg for korn og investeringer i frukt, bær og grønnsaker. Dette er produksjoner hvor det er

muligheter for økt norsk produksjon og økt sjølforsyningsgrad.

Det er et viktig mål å styrke landbrukets rolle i totalforsvaret gjennom å styrke beredskap og sjølforsyning av mat i fylket.

Forsyningsbalanse kan brukes som et mål på sjølforsyningsevnen, og det må arbeides for at denne økes. Forsyningsbalanse beregnes på kaloribasis, som et uttrykk for hvor mye mat vi produserer i forhold til konsumet i et geografisk område.

^[1] Kilde: Landbruksdirektoratet ([Jordbruksforetak, jordbruksareal og husdyr - Landbruksdirektoratet](#))

^[2] Kilde: Nibio 2023: Utsyn over norsk landbruk 2023, tabell 4.2 ([NIBIO_BOK_2023_9_4.pdf](#))

^[3] Kilde: (Interregprosjekt -Matsikkerhet på tvers)

Skogbruk og areal - delmål

- **Bygge opp en bærekraftig skogressurs, som gir grunnlag for økt råstoffuttak og verdiskaping**
- **Redusere avskoging og omdisponering av skogareal til andre formål**
- **Ivareta miljø, biologisk mangfold og friluftsinnteressene**
- **Utvikle infrastruktur som gir økt tilgjengelighet til skog**
- **Tilrettelegge for skogplanting**
- **Prioritere innovasjon innenfor skognæringen**
- **Prioritere å fjerne flaskehalser på veier og bruer og ruste opp viktige transportårer for skognæringen**

Avvirkninga i Trøndelag utgjør om lag 10 prosent av samla norsk avvirkning. Aktivt skogbruk gir grunnlag for sagbruk og prosessindustri, og et mangfold av bedrifter. Trøndelag har som eneste region i Norge komplette verdikjeder innen treforedling- og prosessindustri. Skog- og trenæringa er del av et åpent og globalt marked. Effektiv produksjon er derfor en forutsetning for å utnytte potensialet til verdiskaping i konkurranse med nasjonale og internasjonale aktører. Kortreiste og lokale råvarer til industrien, gir fortrinn for trøndersk skog- og trenæring. Bioøkonomien og overgangen til sirkulær økonomi, gir betydelige markedsmuligheter for skogbruket. Skal potensialet i bioøkonomien tas ut, må det sikres en bærekraftig forvaltning og oppbygging av biomasseressursene.

I dag er Trøndelag en nettoimportør av trevirke. I tillegg forventes det en betydelig framtidig etterspørselsøkning, drevet av nye anvendelsesområder av skogråstoffet. Prognoser viser at det på lengre sikt vil være mulig å øke uttaket av trevirke innenfor rammene av bærekraftig skogbruk. Samtidig viser tall fra Landsskogtakseringa en fallende tendens i tilveksten i norske skoger. Dette skyldes at mye av den tilplantede skogen har passert sin mest effektive vekstfase, utilfredsstillende foryngelse

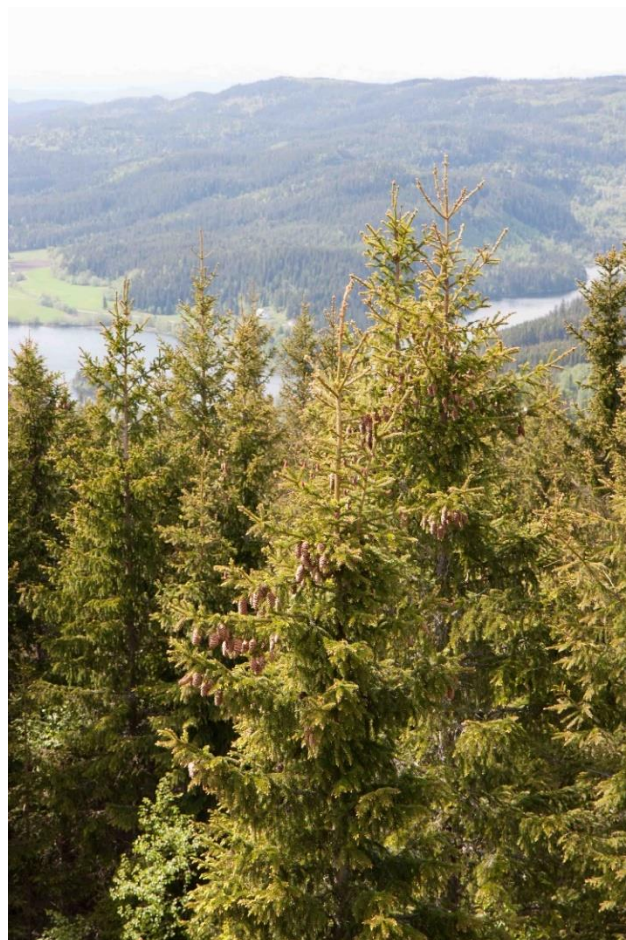

Foto: Gaute Arnekleiv

etter hogst og en betydelig omdisponering av skogareal til andre formål. Dette vil på sikt påvirke skogens samlede opptak av CO₂, og skogens mulighet til å bidra med fornybare ressurser i det grønne skiftet. Skogressursene må derfor forvaltes i et langsiktig og bærekraftig perspektiv. Et aktivt skogbruk vil både gi grunnlag for økt uttak av skogråstoff og økt lagring av CO₂. Hogstmoden skog bør avvirkes, og deretter forynges gjennom planting og videre skjøtsel. For lav planteaktivitet, for tidlig hogst, lav ungskogpleieaktivitet og netto tap av skogareal i form av avskoging til andre formål, er hovedårsakene til redusert tilvekst. Om skogbruket i framtida skal møte en økende etterspørsel etter trefiber, er det viktig å øke langsiktigheten i forvaltning av skogressursen. En produksjon som krever et 100-årsperspektiv, er ikke forenelig med kortsiktige ønsker om gevinster. Det er derfor viktig at det satses aktivt på framtidsskogen med forynging og økt ungskogpleie. Vider må det arbeides målretta for å

unngå at skogarealene bygges ned og tas ut av produksjon.

Skogbrukets miljøansvar omfatter hensyn til biologisk mangfold, friluftsliv, landskap og kulturverdier. Skogbruket skal ivareta hensynet til folks bruk av skogen til rekreasjon og friluftsliv. Det er viktig å unngå tap av biologisk mangfold. Den største trusselen mot naturmangfoldet er nedbygging av arealer og klimaendringer. Skogen som leveområde for mange truede arter, er viktig for naturmangfoldet. Skogbruket har derfor en viktig oppgave med å utvikle driftsformer som bevarer og styrker naturmangfoldet. Økt hogst og uttak av råstoff fra skogen må følges opp gjennom foryngelse av ny skog, og forsterket miljøinnsats i skogbruket.

Landbruksbasert næringsutvikling - delmål

- **Utnytte potensialet innenfor nytt omsetningsmål for lokal mat- og drikke**
- **Styrke vekst og gründerskap innenfor alle landbruksbaserte næringer over hele fylket**

Landbruksbasert næringsutvikling omfatter næringene utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, som eksempelvis lokalmat, Inn på tunet, grønt reiseliv, energiproduksjon og leiekjøring. Landbruksbaserte næringer tar utgangspunkt i gårdens samlede ressurser, både de menneskelige og materielle. De store naturressursene landbruket forvalter, inngår også. Landbruksbasert næringsutvikling bidrar til sysselsetting og verdiskaping i fylket. Velferdstjenester på gårdsbruk, kulturlandskap, lokalmat, bygdebaserte opplevelser og urbant landbruk gir attraktive lokalsamfunn og positivt omdømme for landbruksnæringa.

Trøndelag har etablert seg som en ledende matregion i Norge, kjent for både volumproduksjon og unike spesialiteter fra hav, sjø, land og fjell. Regionen har førsteklasses råvarer, dyktige produsenter og anerkjente kokker. Et langsiktig og målrettet samarbeid mellom

næring, politikk og forvaltning har vært avgjørende for denne utviklingen. Kompetanse har stått sentralt i hele verdikjeden – fra jord til bord. Trøndersk matmanifest er en viktig felles plattform i arbeidet med å utvikle Trøndelag som matregion. Matmanifestet skal bidra til økt bærekraft, kvalitet og lokal identitet, og gjennom det skape stolthet i regionen. Dette skal forsterkes fram mot nasjonaljubileet i 2030, der lokalmat og foredling skal være en sentral del av feiringa.

Etterspørselen etter nye varer og tjenester fra landbruket øker. Det er derfor et potensial for økt verdiskaping og utvikling av større mangfold. Det er viktig å utnytte muligheter og fortrinn vi har i Trøndelag. Det offentlige har stor påvirkningskraft, og kan gjennom smarte innkjøp bidra til mer innovasjon og skape marked for lokale produkter og tjenester. En forsterket innsats skal bidra til å styrke landbruksgründerne, både nye og etablerte.

Foto: Johanna S. Steen

Klima og miljø - delmål

- Øke bindingen av karbon, redusere utslippene av klimagasser og tilpasse produksjonen til et klima i endring
- Bidra til god jordhelse og bærekraftig forvaltning av naturmangfold, kulturlandskap, jord og vatn
- Øke økologisk jordbruksareal til nasjonalt mål om 10 prosent
- Synliggjøre skogens funksjon i det fylkeskommunale klimaregnskapet

Trøndelag har 10,7 millioner dekar produktivt skogareal og 1,6 millioner dekar jordbruksareal. I tillegg kommer utmarksbeiter. Landbrukets biologiske produksjoner på disse arealene har en betydelig rolle i karbonets kretsløp. Landbruket skal redusere klimagassutslippene. Bruk av innsatsfaktorer, ekstern varetransport og internt transport i produksjonen berøres. Videre må arealbruksendringer som gir store klimagassutslipp reduseres. Jordbrukets klimaforpliktelse i klimaavtalen skal nås, samtidig som vi skal styrke sjølforsyning og øke matproduksjonen. Klimaendringer gir lengre vekstsesong, hyppigere tørkeperioder og mer ekstremnedbør, og landbruket må også tilpasses et klima i endring.

Landbruket er avhengig av et rikt naturmangfold og et variert kulturlandskap, hvor vi tar vare på arealene, jordsmonnet, vatnet og lufta. Vi må gjennom regelverk og ordninger stimulere til miljøvennlig drift. Miljøverdier og utfordringer finnes over hele fylket, og miljøordningene må stimulere til aktiv drift i alle deler av Trøndelag.

Skog gir et viktig klimabidrag med opptak av CO₂ og lagring av karbon i biomasse, jordsmonn og treprodukter. I tillegg bidrar produkter av tre til å redusere bruken av energi og materialer med større klimabelastning. Skog og andre landareal står nasjonalt for et opptak av CO₂ på om lag halvparten av de totale klimagassutslippene. Gjennom aktivt skogbruk med tilplanting av nye områder, tettere planting etter hogst, planteforedling og mer ungskogpleie, er det et vesentlig potensial for økt karbonbinding.

Klimaendringene påvirker skogbruket på mange måter. Økte temperaturer, kraftigere vinder og hyppigere ekstremvær, krever tiltak for å sikre bærekraftig skogforvaltning og redusere risikoen for skader på skog og infrastruktur. Relevante hensyn i et klimatilpasningsperspektiv er treslag, tetthet og driftsmetoder, og skogens rolle i forhold til flom og erosjon. En av skogbrukets største miljøutfordringer er å tilpasse driftsteknikk til å håndtere et våtere klima med mildere vintre og økt fare for ras og erosjon.

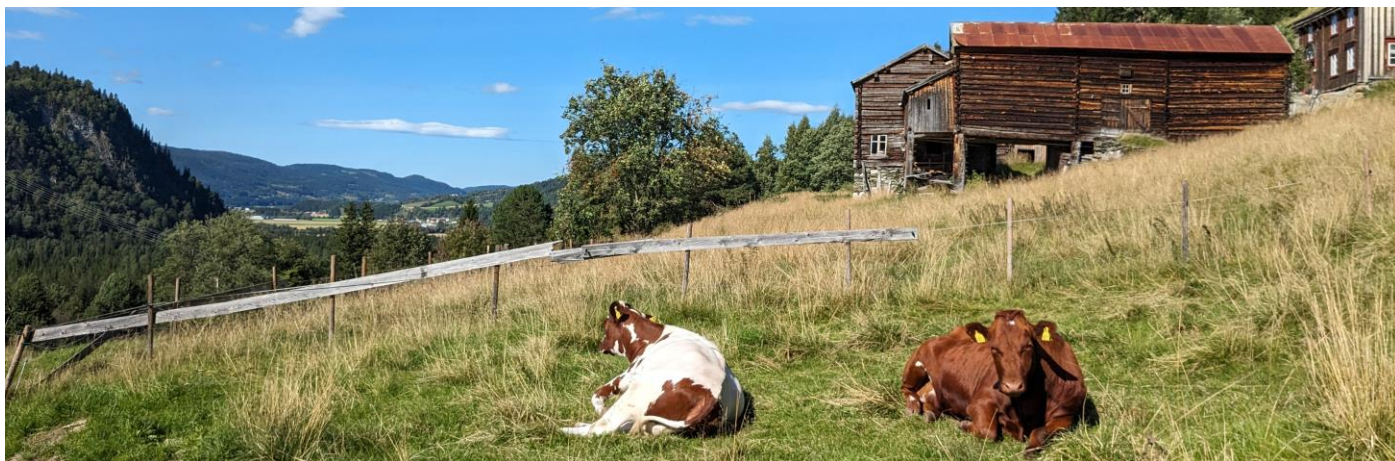

Foto: Ada Aas Skjerve

Kompetanse og rekruttering - delmål

- Gi aktørene i landbruket tilgang på etterspurt utdanning og faglig påfyll
- Utvikle sortsutvalg og produksjonsformer tilpasset Trøndelag sine behov
- Utvikle naturbruksskolene og fagskolene som arena for forskning og kunnskapsspredning
- Styrke rekrutteringen til landbruket og bioøkonomien

Kunnskapsdrevet næringsutvikling, samarbeid og nettverksbygging, er sterke drivere til nyskaping og innovasjon. Trøndelag har gode naturbruksskoler med videregående opplæring, og universiteter og høyskoler med relevant høyere utdanning. I tillegg til FoU-aktivitetene ved universitetene, har vi andre sterke forskningsinstitusjoner med internasjonal tyngde og nettverk. Vi har også en god samhandlingskultur og FoU samarbeider med naturbruksskolene og enkeltgårdbrukere. Dette viser vei til framtidens landbruk. Kort vei mellom kunnskapsutvikling og praksis, sikrer at kunnskap tas i bruk.

For å utnytte potensialet for produksjon på våre jord- og skogarealer har vi behov for regional kunnskapsbygging. Regional FoU-virksomhet og forsøksvirksomhet under trønderske forhold, bidrar til at vi får et best mulig tilpasset frø- og plantemateriale. Nærhet mellom FoU, rådgivning og praksisfeltet, er også den beste måten å formidle kunnskap og bidra til innovasjoner og nyskaping.

Det pågår en teknologisk- og digital revolusjon i landbruket, som vil bidra til å gjøre jord- og skogbruk mer klimatilpasset og effektivt. Fremtiden vil bestå av GPS-teknologi, droner, sensorer, autonome kjøretøy og datanalyse, som bidrar til optimalisering og styring. I samråd med bruken av kunstig intelligens (KI), vil dette revolusjonere måten landbruket blir drevet på. Det er

imidlertid vanskelig å navigere i den raske teknologiutviklingen, og det krever kunnskap for å utnytte mulighetene.

Norsk landbruk skal i likhet med annet næringsliv redusere utslippene av klimagasser. I tillegg har de biologiske produksjonene potensial til økt binding av karbon. Vi skal utnytte potensialet til økt produksjon av mat og fiber uten at dette går ut over naturmangfoldet. Omstilling mot nullutslippssamfunnet vil kreve kunnskap og omstillingsevne.

Også i lys av beredskap og nasjonale mål om økt norsk selvforsyning, er det behov for kunnskap. Som bonde har man ansvar for egenberedskap. Dette innebærer å ha en plan og ha ressurser og kunnskap til å håndtere kriser og opprettholde drifta. Økt produksjon av matkorn og proteinvekster til erstatning for importert protein i husdyrholdet, er avgjørende for økt norsk selvforsyning. Dette er produksjoner som krever ny og god kompetanse for å lykkes med.

Framtida til norsk landbruk er avhengig av at unge krefter med solid kompetanse kommer inn i næringa. Rammevilkår og velferdsordninger fra landbrukspolitikken er viktig, men det er også viktig å legge til rette for gode fagmiljø og være åpen for at nye drivere kan rekrutteres fra utradisjonelle grupper, som kan bringe ny erfaring og kunnskap inn i næringa.

Foto: Ada Aas Skjerve